

Letteren

		Advies	Geadviseerd <i>Bedragen in euro's</i>
Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten	Amsterdam	Ja	423.000
Het Literatuurhuis	Utrecht	Ja	300.000
De Schoolschrijver	Amsterdam	Ja, mits	500.000
De Schrijverscentrale	Amsterdam	Ja, mits	888.000
Stichting Lezen	Amsterdam	Ja, mits	1.978.000
Poetry International	Rotterdam	Nee	0
Writers Unlimited	Den Haag	Nee	0

De categorie

De letterensector is een afwisselend en weids landschap, en behelst veel meer dan alleen de literatuur. Ook leesbevordering, schrijfonderwijs, leesonderwijs, onderzoek, ondersteuning, promotie van het lezen en journalistiek vallen binnen deze categorie. Anders dan de periode 2017 – 2020, toen er ruimte was voor drie ondersteunende instellingen, zijn in de Culturele basisinfrastructuur 2021 – 2024 (BIS) vier plekken beschikbaar.

Er is een nieuwe plek gecreëerd voor een instelling met als kernactiviteit lettereneducatie voor kinderen in het primair onderwijs.

Door de veelkleurigheid en de breedte van het veld, dreigen de literatuur als kunstvorm en het literaire lezen onder te sneeuwen. Literatuur verrijkt het leven. Het geeft inzicht, opent vergezichten en zorgt bovenal voor het broodnodige plezier in het lezen. Vanuit dat perspectief juicht de raad het toe dat er een nieuwe BIS-plek is voor een instelling met als kernactiviteit een literair festival met actueel of vernieuwend aanbod in internationale context.

Adviezen

Ondersteunende instellingen

Voor de nieuwe BIS-plek in het artikel Ondersteunende instellingen heeft De Schoolschrijver een aanvraag ingediend. De andere drie aanvragers zijn instellingen die in de BIS-periode 2017 – 2020 een subsidie ontvingen: Stichting Lezen, De Schrijverscentrale en het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten (FBJP).

Internationaal literatuurfestival

De raad is blij met het toevoegen van een literatuurfestival aan de BIS. In totaal hebben drie organisaties een aanvraag ingediend voor deze plek, namelijk Het Literatuurhuis, Poetry International en Writers Unlimited. Achter literatuurfestivals staan organisaties die de afstand tussen schrijver en publiek verkleinen. Vaak zit er zelfs geen boek tussen. Literatuurfestivals zorgen voor toename van het (literaire) lezen. De organiserende instellingen

zijn ook veel meer dan het festival alleen. In bijna alle gevallen zijn het volwaardige literaire organisaties, met een uitgebreid jaarprogramma gericht op kennisuitwisseling, talentontwikkelingen en educatie. De raad pleit ervoor dat deze instellingen niet alleen worden beoordeeld op het festival, maar op het hele pakket aan activiteiten.

Algemene indruk

De Schoolschrijver, De Schrijverscentrale en Stichting Lezen zetten in hun activiteitenplannen hoog in op leesbevordering. In lijn met 'De daad bij het woord', 'Lees!' en het advies over de Bibliotheekwet, vindt de raad deze focus uiterst urgent. Het belang van lezen voor de persoonlijke ontwikkeling, zelfs voor de gezondheid, kan nauwelijks worden overschat. Zorgwekkend is dat het aantal leesuren onder Nederlanders al jaren afneemt. Recent onderzoek wijst uit dat een op de vier jongeren van 15 jaar in Nederland, kans heeft op laaggeletterdheid. De raad wil benadrukken dat er voor leesbevordering nooit te veel aandacht en middelen kunnen zijn.

Op basis van de aanvragen constateert de raad dat de leesbevorderingsactiviteiten van de ondersteunende instellingen doeltreffender op elkaar kunnen worden afgestemd. Daarom bepleit hij nogmaals een geïntegreerd letterenbeleid, waarbij Stichting Lezen, De Schoolschrijver en De Schrijverscentrale de daaruit voortvloeiende beleidstaken de komende vier jaar ook uitvoeren. Uiteraard gaat het gesprek met andere partijen die actief zijn in het letterenveld hieraan vooraf. De Leescoalitie kan hiervoor als basis dienen.

Zich bewust van het grote probleem van ontleding en ongeletterdheid wijst de raad er nadrukkelijk op dat de ondersteunende instellingen deel uitmaken van de *culturele* basisinfrastructuur. De 'C' van OCW kan niet de volle last van dit probleem op de schouders nemen. Ook het geld daarvoor mag niet alleen uit de cultuurpot komen. De raad stelt een integrale oplossing voor, in nauwe samenwerking met de 'O' van OCW.

De toevoeging van het literatuurfestival aan de BIS vindt de raad positief. Toch compenseert dat onvoldoende de geringe aandacht voor literatuur als discipline in het rijksbeleid voor de kunsten. In dat perspectief pleit de raad ervoor het literatuurbeleid als onderdeel van het letterenbeleid de komende jaren stevig onder de loep te nemen.

Afwegingen

De advisering over de ondersteunende instellingen is relatief eenvoudig: er zijn vier aanvragers voor vier plekken. Het belang van alle instellingen voor de basisinfrastructuur staat buiten kijf. Wel formuleert de raad bij drie instellingen een aantal mitsen. Hij vraagt nadere uitwerking op het gebied van samenwerking (De Schoolschrijver en De Schrijverscentrale), de literaire impact van het schrijversbezoek (De Schrijverscentrale) en hoe Stichting Lezen als kenniscentrum de verbinding bestendigt met de praktijk en de leesbevorderaars en hoe ze haar landelijke coördinerende taak ziet in relatie tot de stakeholders.

De raad is zeer enthousiast over de aanvraag van het FBJP. Liever had hij de instelling met een ruimer budget bedeed, mede omdat de (onderzoeks)journalistiek landelijk en in de regio's in de verdrukking zit.

Binnen het artikel Festivals is één subsidieplek beschikbaar. Vanuit die wetenschap weegt de raad de drie aanvragen af. Daarbij laat hij zich niet zozeer leiden door reputatie en historie, wel door artistieke invulling, ambitie, publieksbereik en groeipotentie. De aanvraag van Het Literatuurhuis met International Literature Festival Utrecht (ILFU) steekt uit boven de aanvragen van Poetry International en Writers Unlimited. De potentie van het ILFU om uit te groeien tot een tweeweeks festival met (inter)nationale uitstraling, vergelijkbaar met Dutch Design Week in Eindhoven en Amsterdam Dance Event – spreekt zeer tot de verbeelding van de raad. De recente benoeming van Utrecht tot UNESCO City of Literature is daarbij een steun in de rug.